

**Diskors tal-S.T.O. l-Prim Imħallef Silvio Camilleri
fl-okkazjoni tal-Ftuħ tas-Sena Ġudizzjarja 2010-2011
u Seduta Inawgurali Tiegħu bhala Imħallef**

Eċċellenza, Onorevoli Ministru tal-Ġustizzja, Kollegi Imħallfin u Magistrati, Sur President tal-Kamra, Sinjuri Avukati u Prokuraturi Legali:

Nibda qabel xejn, Sur Avukat, biex nirringrazzjak tal-awguri tiegħek. Nassigurak li għandi bzonnhom. Għax l-amministrazzjoni tal-ġustizzja qatt ma kienet inkarigu faċili għal hadd. L-aspettativi huma dejjem ġustament kbar u li tissodisfhom hu diffiċli. Ma għandix illużjonijiet dwar daqshekk. Izda jien ċert li bil-ġhajnuna t'Alla, li qatt ma naqsitni, inkun nista' nagħti l-kontribut tiegħi, nittama siewi u ta' fejda, f'dan il-qasam mhux għal kolloxx ġdid għaliya izda li issa rrid narah minn perspettiva oħra, u li l-awtoritajiet dehrilhom li għandhom jafdaw f'idejja.

Izda qabel ma ngħaddi sabiex naqşam miegħek xi hsibijiet tiegħi dwar dan il-qasam ippermettili nesprimi xi ringrazzjamenti. Ma għandix għalfejn nirringrazzja lill-Eċċellenza Tiegħu l-President, jew lill-Onorevoli Prim Ministru u lill-Ministru tal-Ġustizzja għaliex ġja` rringrazzjajthom. Ghalkemm għadni ma inix ċert għamlulix xi pjaċir kbir b'din il-pożizzjoni l-ġdida li afdawni biha. Izda għandi naħseb li dan ma għamluhx biex jagħmluli xi pjaċir izda għaliex huma tal-fehma li hemm xi haġa fil-kwalitajiet tiegħi li tnissel fiduċja fihom li jien nista' nagħti servizz utli lill-pubbliku f'dan il-qasam. Hu ta' dan li jien irringrazzjajthom. Tal-fiduċja li urew f'ija.

Izda llum nixtieq nirringrazzja b'mod parikolari lill-maħbubin marti u uliedi. Grazzi lil marti Grace tal-paċenzja bla limitu li dejjem hadet u għadha tiehu bija u magħha niskuża ruħi tan-nuqqas ta' attenzjoni tiegħi lejha matul is-snin minhabba l-esigenzi tad-doveri tiegħi. Grazzi lil binti Abigail (li hi binti l-kbira u llum ma setgħetx tkun hawn minhabba li kellha tattendi fuq ix-xogħol tagħha wkoll fis-servizz tal-pubbliku bhala *occupational therapist*, u hu permezz ta' binti li għaraft kemm din il-professjoni ta' *occupational therapist* jisthoqqilha ġieħ u għarfien għall-ġid kbir li dawn il-professjonisti jagħmlu mal-pazjenti bla storbu u fis-skiet). Grazzi lil uliedi l-oħra Petra u Martha hawn prezenti llum.

Naħseb li għal widnejkom, Sinjuri, dawn il-kliem idoqqu xi ftit "soppy". Kieku kont il-Prim Imħallef Emeritus De Gaetano probabilment għall-kelma

“soppy” kont insibilkom xi kelma bil-Latin li tinstema’ aktar grandjuża u solenni. Fil-każ tiegħi ikollkom tikkuntentaw b’“soppy”. Kieku kont f’postkom nahseb kont nahsibha bhalkom. Izda min isib ruhu fil-pożizzjoni tiegħi jhoss fil-profond tiegħu in-necessita`, id-dover, li jagħti rikonoxximent pubbliku għall-inkonvenjenzi u waqtiet twal ta’ solitudini li jkollna nimponu fuq il-familja minhabba n-natura tad-doveri tagħna.

Nirringrazzja wkoll lill-ġenituri, Alla jagħtihom il-glorja tal-Ġenna. Kellhom huma wkoll jagħmlu hafna sagrificċji sabiex jagħtuni l-edukazzjoni li rċevejt u fi żmien diffiċli hafna għall-familja. Il-papa` tiegħi kien jaħdem mas-servizzi Ingliżi u jien bdejt l-edukazzjoni tiegħi universitarja fi żmien *ir-run down* meta l-Universita’ kienet ghadha bi hlas. Tistgħu timmaginaw x’piż kont għalihom dak iż-żmien. Il-ġenituri tiegħi b’danakollu ma eżitawx għal mument wieħed. Insistew li kelli nkompli l-istudji tiegħi. Il-mama` tiegħi kienet mara tad-dar sempliċi. Ta’ origini umili. Izda kienet blata.

Nixtieq nirringrazzja wkoll lill-istaff kollu tal-Uffiċju tal-Avukat Ġenerali, tal-lum u dawk irtirati, li għinuni u appoġġawni fil-qadi tad-dmirijiet tiegħi bhala Avukat Ġenerali u anki qabel. Impossibbli nsemmihom ilkoll u ma nixtieq insemmi lil hadd in partikolari għaliex nonqos lejn l-ohrajn. Izda ppermettuli nagħmel eċċezzjoni waħda u nahseb li dawk li hadmu miegħi f’dak l-uffiċċju jiskużawni u jissimpatizzaw miegħi. Ma nistax ma nsemmix b’ mod partikolari l-kollaborazzjoni leali, kostanti u disinteressata tal-allura Deputat Avukat Ġenerali, illum denjament l-Avukat Ġenerali Dott. Peter Grech. Grazzi Peter, u ċert li nista’ nserraħ moħħi mill-ko-operazzjoni tiegħek fil-qadi tad-dmirijiet godda tiegħi.

U fl-aħħar, izda ċertament mhux l-inqas, nixtieq insellem lill-istaff personali tiegħi u lill-istaff kollu tal-Qorti, mill-ikbar sal-iżgħar, tas-servizz tagħhom fidil u habrieki lilna l-ġudikanti u lill-pubbliku. Naf li ahna l-ġudikanti ntendu nkunu esiġenti u forsi xi kull tant xi ftit pressanti fil-pretensjonijiet tagħna mingħandhom, u forsi xi drabi ma nagħmlux sforz biżżejjed biex nifhmu l-problemi tagħhom u l-limitazzjonijiet u restrizzjonijiet li jridu jhabbtu wiċċhom magħhom ta’ kuljum. Lili laqghuni b’idejhom miftuha u hadu paċenzja bija jispjegawli l-komplikazzjonijiet amministrattivi interni fir-retroxena tal-amministrazzjoni tal-ġustizzja. Forsi kont mghagġel wisq biex nitgħallem kollox fl-iqsar żmien possibbli u għafasthom iżżejjed biex jaqduni. Izda ċert li gja` hafruli. Grazzi minn qalbi tas-servizz tagħkom li forsi mhux dejjem gie apprezzat u rikonoxxut pubblikament.

Izda ha nirreagixxi għal xi punti tad-diskors tiegħek, Sur Avukat, qabel ma nghaddi biex insellem lill-President Emeritus Professor Guido de Marco li hu pjacir u unur għaliya li f’din l-okkażjoni tas-seduta inawgurati tiegħi qegħdin nikkommemoraw.

Ippermettili nistqarr li fuq punt wiehed ma naqbilx mieghek Sur Avukat. Le, jien bhala Avukat Ġenerali, u anki bhala avukat fl-Uffiċċju tal-Avukat Ġenerali, ma kontx dejjem inhoss li l-klient tieghi, il-Gvern, dejjem ghandu raġun. Mhux biss ma kontx inhoss li dan dejjem kien il-każ. Anzi kont inhossni fid-dover li ngħidli li fil-fehma tieghi ma kellux raġun. Naturalment id-deċizzjoni finali hi tal-klient. Izda l-klient ghandu dritt ikun informat dwar il-pożizzjoni legali korretta u jekk l-avukat hu konvint li l-klient ma għandux raġun allura għandu d-dover jipperswadih li l-Qorti m'hix postu u li s-soluzzjoni għandha tinstab barra l-Qorti. Anki dan huwa parti mill-kontribut li l-avukat jagħti lill-effiċjenza tal-amministrazzjoni tal-gustizzja. Billi jfittex li ma jgħabbix lis-sistema tal-Ġustizzja bi kwistjonijiet li jistgħu, u għandhom, jigu rizolti barra l-Qorti.

Jien fil-ftit kliem li azzardajt ngħid fl-okkażżjoni tal-hatra tieghi għedt li bi ħsiebi nagħmel hilti sabiex tikber l-effiċjenza fl-amministrazzjoni tal-gustizzja. B'dan naturalment ridt infisser li ser nagħmel hilti sabiex nara li l-Qrati tal-Ġustizzja jirrispettaw id-dritt ta' kull persuna għal proċess fi żmien raġonevoli.

Nagħmilha ċara. Konvint li ma kontx originali fil-għan li jien stabbilejt għalija nnifsi. Konvint li dan kien il-għan ta' kull Prim Imħallef li ppreċedieni. U ma għandi ebda eżitazzjoni nistqarr li kjarament dan kien il-għan tal-Prim Imħallef Emeritus Vincent De Gaetano li ħadem bla heda biex jitwettaq dan il-għan. U li nirrikonoxxi li taħt id-direzzjoni għaqlija tiegħu saru passi kbar 'il quddiem b'miżuri innovattivi organizzattivi.

Izda għad hemm xi jsir. U nahseb jibqa' dejjem xi jsir. Għad hemm lok għal meljorament. Evidentement, wahdi ma nistax nilhaq l-għan tieghi. Anzi, kieku kelli nipprova nirrendi l-Qorti effiċjenti wahdi, apparti li nkun prużuntuz, dan kien ifisser li nkun qieghed inkun ineffiċjenti għaliex ma nkunx qieghed nagħmel l-aħjar uzu tar-rizorsi kollha tal-Qorti. L-effiċjenza fl-amministrazzjoni tal-gustizzja tista' tintlaħaq biss bl-isforz u bil-kontribut komuni tal-operaturi kollha f'dan il-qasam. L-amministrazzjoni tal-gustizzja ma hix il-kompitu ta' dik il-persuna jew tal-oħra. Hija l-kompitu, id-dover ta' kull min jieħu sehem f'dan il-qasam. L-effiċjenza tista' tintlaħaq biss bl-isforz komuni tal-gudikanti kollha flimkien, Imħallfin u Magistrati; tal-Avukati, tal-Prokuraturi Legali; tad-deputati registraturi u tal-iskrivani, tal-messaġġiera u tal-marixxalli, tal-amministrazzjoni tal-Qrati: Diretturi Ġenerali, Diretturi Sezżjonali, Registraturi: kollha rridu nahdmu flimkien għal dan l-għan komuni. Il-gudikatura trid taħdem f'armonija mal-*personnel* tal-amministrazzjoni. Irridu nifhmu l-problemi ta' xulxin u ngħinu 'l xulxin insolvuhom. Naturalment, xi hadd irid jiddeċiedi. U l-awtorita' ta' min lilu tispetta d-deċizzjoni trid tiġi rispettata. Izda deċizzjoni mingħajr konsultazzjoni twassal għal deċizzjonijiet żbaljati. Twassal għal tensjoni bla bżonn u allura għal nuqqas ta' heġġa. U rridu nirrealizzaw li n-nuqqas ta' effiċjenza ta'

wahda minn dawn ir-roti ta' ingranagg tnaqqas l-efficjenza tas-sistema kollha a skapitu tal-persuni li ahna qeghdin hawn biex inservu.

Huwa minnu li l-efficjenza tiddependi mir-rizorsi li jitqieghdu ghad-dispozizzjoni tal-gudikanti u tal-amministrazzjoni tal-qrati. Izda hemm hafna x'nistghu naghmlu ahna lkoll, l-operaturi fil-qasam tal-amministrazzjoni tal-gustizzja. Ibda minni.

Naturalment wahdi ma nista' naghmel xejn. U dan nemmen li hu l-qofol ta' aktar efficjenza fil-Qrati: l-ahjar uzu tar-rizorsi kollha. U ghalhekk irid ikun hemm riflessjoni fuq kif jista' jsir dan l-uzu ahjar. Nemmen li fundamentali ghal dan il-ghan hu dak li jissejjah "*good case management*" -- il-gestjoni tajba tal-kawzi. Nemmen li l-ligi gja` tipprovdi dawk il-mezzi necessarja sabiex jippermettu l-gestjoni tajba tal-kawzi b'mod li ma jkunx hemm dilungar mhux necessarju fl-ipproccessar u konkluzjoni tal-kawzi permezz ta' sentenza. Li hu nieqes (li hemm bzonn) hu aktar dixxiplina fuqna nfusna, fuq kull wiehed u wahda minna li ghandna dan l-inkarigu nobbli li umilment naghtu dan is-servizz lil kull min jigi ghandna sabiex ifittex gustizzja. Nirripeti, nibda minni.

Jehtieg li nieqfu nwahhlu f'kollox u f'kulhadd ghad-dewmien hlief fina nfusna. Hemm bzonn illi nieqfu milli nużaw is-sistema bhala *alibi* biex niskolpaw lilna nfusna min-nuqqasijiet taghna. "*A bad workman blames his tools*": *cliche`* izda vera. Hemm bzonn nieqfu u nirriflettu biex naraw jekk ahnix naghmlu xi haga hazina.

Jien bhala Prim Imhalled jehieg nistaqsi lili nnifsi ghamiltx distribuzzjoni ekwa tax-xoghol gudizzjarju b'mod li kullhadd ikollu volum ta' xoghol simili x'jiproccessa u mhux min ghandu ffit u min ghandu wisq. Irrid naghmel hilti biex nassigura li kulhadd jaghti sehemu, li s-seduti jsiru fid-dati appuntati, li s-sentenzi jinghataw, li l-gudikanti jkollhom il-mezzi mehtiega biex jahdmu. Jekk nonqos minn dan inkun qed nikkontribwixxi ghall-inefficjenza tal-amministrazzjoni tal-gustizzja.

L-Imhallfin (jien fosthom) u l-Magistrati shabi kollha jridu jezaminaw kemm-il darba iddifferew kawzi bla ma kien hemm raguni xierqa; kemm il-darba assentew ruhhom bla ma avzaw lil hadd bl-inkonvenjenza li dan johloq lil kulhadd; kemm-il darba ddifferew seduti minhabba nuqqas ta' ippjanar tax-xoghol; kemm-il darba ddifferew seduti ghal dati li kienu jafu, jew messhom kienu jafu, li fihom kien ser ikollhom impenji ohra; kemm qeghdin ikunu ta' tfixkil fix-xoghol taghhom impenji privati jew ufficjali ohra li m'ghandhomx x'jaqsmu max-xoghol taghhom ta' gudikanti, kemm-il darba ppermettew differimenti ghaliex fid-data tas-seduta l-avukat ma deherx, ix-xhieda ma tharrkux, in-nota tal-osservazzjonijiet ma gietx prezentata. Jistghu s-sentenzi ikunu iqsar biex jiehdum zmien anqas biex jigru redatti? L-assistent

gudizzjarju kellu għalfejn idum daqshekk biex jigbor ix-xhieda jew biex jagħmel ir-riċerka li ordnalu l-Imhalled?

L-avukati għandhom ukoll risponsabilita` kbira fuqhom u qiegħed nħares 'il quddiem lejn il-ko-operazzjoni tagħhom ukoll. U nittama li ma ndumx wisq ma nilqa' delegazzjoni mill-Kamra tal-Avukati u mill-Kamra tal-Prokuraturi Legali sabiex flimkien naraw kif dawn l-uffiċjali tal-Qorti jistgħu jikkontribwixxu biex tiżdied l-effiċjenza fil-qrati. Kieku kull avukat jidher puntwalment għal kull seduta, iħarrek ix-xhieda fil-hin, jipprezenta fil-hin in-nota li kellu jipprezenta, ma jirrikorrix għand il-Qorti għal differiment ftit żmien qabel l-appuntament tal-kawża għax irid isiefer jew minħabba xi impenn ieħor, dan kollu ċertament inaqqas konsiderevolment id-dewmien fl-ipproċessar tal-kawzi. Ma rridux ninsew li kull wieħed min-nuqqasijiet li semmejt jista' jfisser xhur ta' dilungar fiż-żmien tal-proċeduri. L-istess risponsabilita` għandhom il-Prokuraturi Legali li jekk ma jħallsux in-notifiki, ma jivverifikawx gewx notifikati x-xhieda u johorġu n-notifiki godda tempestivament, jekk ma jipprezentawx dak ir-rikors kif kellhom jagħmlu, ukoll hafna drabi jissarrfu f'dewmien mhux neċessarju ta' xhur tal-proċeduri. L-istess japplika għat-traskritturi li jonqsu milli jittraskrivu d-depożizzjonijiet għas-seduta li jkun imiss, jew lill-marixxall li jonqos milli johroġ jagħmel in-notifiki neċessarja, jew li ma jintaxxax kawża fi żmien utili sabiex is-sentenza tkun tista' tiġi esegwita malajr.

U xi ngħidu għall-proċeduri kriminali? Hawn ukoll jien tal-fehma li gestjoni aħjar tal-proċeduri għandu jgħin konsiderevolment l-andament tal-proċeduri. Il-Maġistrat għandu ma jħallix lill-prosekuzzjoni jew lid-difiża jtawwlu l-proċeduri inutilment. Ma għandux jippermetti differimenti ripetuti biex jingiebu l-istess provi meta l-parti -- prosekuzzjoni jew akkużat -- tkun naqset milli tipproduċihom. Il-ġudikant għandu, flimkien mal-prosekuzzjoni u d-difiża, jippjana kif ser jipproċedi bil-ġbir tal-provi u jżomm ma' dak il-pjan. Għandu jagħmel minn kollox biex sentenza tingħata meta giet skedata li tingħata. Il-Maġistrat Istruttur għandu jfittex jagħlaq il-kumpilazzjoni bl-aktar mod komprensiv fil-perjodu inizjali u mhux jillimita ruħu filli jisma' biss il-minimu tal-provi appena, appena neċessarja. Għandu jistinka biex il-provi kollha jinstemgħu u mhux is-smieġħ ta' dawn jiġu spezzettati u jinstemgħu bil-pezzi bakkuni f'perjodu ta' xhur jew anki snin. L-uffiċjali tal-Avukat Ġenerali għandhom, fejn meħtieġ, jirrinvjaw l-atti tempestivament u mhux fl-aħħar jum, għandhom jagħrfu jiddistingwu bejn provi indispensabbli u oħrajn utili iżda mhux indispensabbli. Għandhom ikunu lesti jużaw il-mezzi li għa' tipprovdi l-ligi biex jiġu spediti l-proċeduri.

Ma rridx li l-elenku li għamilt ta' diversi nuqqasijiet biex nenfasizza l-kontribut li kull wieħed jista' jagħti għal amministrazzjoni aktar effiċjenti tal-ġustizzja jħalli l-impressjoni falza li ma hemmx stejjer ta' suċċess f'dan il-qasam. Għall-kuntrarju. Hemm hafna stejjer ta' suċċess iżda waqt li kull min kien vittma ta' dewmien jilmenta minn dan, u jagħmel sew, dawk li gawdew

minn servizz effiċjenti jibqgħu siekta. Forsi dan hu dovut għall-fatt li dawn il-benefiċċjarji ta' amministrazzjoni effiċjenti tal-gustizzja ma jidrilhomx li għandhom għalfejn jgħidu xejn għaliex hađu biss dak li għandhom dritt jistennew. U dan hu minnu wkoll. Izda jibqa' l-fatt li dan jagħti stampa distorta tar-realta`. Nassigurakom li l-Qrati ma humiex għaddejjin minn xi xalata. Mghobbijin b'hafna xogħol u n-numru ta' kawzi dejjem jizdied u dejjem isir aktar komplikat. U mhux dejjem ir-rizorsi disponibbli jizdiedu b'mod korrispondenti maż-zieda fix-xogħol. Il-liġijiet jizdiedu u jinbidlu b'ritmu mgħaġġel u l-gudikanti jridu jzommu ruhhom kontinwament aġġornati ma' dan it-tibdil u jkollhom jaħdmu siegħat twal kuljum u f'Sibtijiet, Fdud u festi pubbliċi sabiex ilaħħqu max-xogħol tagħhom fi sforz li jagħtu servizz lill-pubbliku.

Fost l-istejjer ta' suċċess fl-amministrazzjoni tal-gustizzja ma nistax nonqos milli nsemmi lill-Imħallef Philip Sciberras li għal żmien twil ippresjeda fil-Qorti tal-Appell hekk imsejha Inferjuri, u li fi ftit granet oħra ser jirtira mill-Bank tal-Gudikatura. Ippresjeda b'hila u gherf, u fuq kollox b'mod mill-aktar effiċjenti, tant li informat li ma hux ser iħalli warajh kawzi pendenti u min jidhol warajh jibda *from scratch*. Storja oħra ta' suċċess u minn hawn insellimlu.

L-għan tiegħi kien biss li nigbed l-attenzjoni għal diversi kawzi ta' dewmien li huma komuni aktar milli jmisshom ikunu u li jiddependu biss fuq l-operat tad-diversi individwi ko-involti fil-proċeduri gudizzjarji. Dawn ma humiex nuqqasijiet "tas-sistema tal-Gustizzja". Dawn huma nuqqasijiet li jammontaw għal anti-sistema tal-Gustizzja. Fir-rigward ta' dawn in-nuqqasijiet ma għandha x'taqsam xejn is-sistema. Ma jiddependux minn rizorsi finanzjarji jew ta' *personnel* jew xi tip ta' rizors ieħor. Ir-responsabilità għad-dewmien f'dawn il-każijiet taqa' esklussivament fuqna, l-operaturi fil-qasam tal-amministrazzjoni tal-gustizzja: fuqi bhala Prim Imħallef, Imħallfin, Magistrati, avukati, pulizija, u funzjonarji oħra. Nemmen li hemm hafna u hafna meljorament li jista' jsir jekk l-individwi konċernati sempliċement jagħmlu d-dover tagħhom u jekk min hu risponsabbli għall-ġestjoni tal-proċeduri jassigura li l-individwi konċernati fil-fatt jagħmlu dak id-dover. Da parti tagħna l-gudikanti rridu nimmanigġjaw il-kawża u mhux inħallu l-kawża timxi waħedha bla direzzjoni jew, dak li hu forsi aġġar, inħallu lil haddieħor jiddetta l-kors tal-proċeduri.

Dan kollu jfisser li l-Gudikatura wkoll hi obligata li tagħti kont tal-imġieba tagħha. Mhux biss fit-tmexxija tal-proċeduri gudizzjarji izda wkoll tal-komportament tagħha fil-hajja pubblika u soċjali. Il-protezzjoni għolja li l-Kostituzzjoni tagħna tagħti lill-Gudikatura fil-qadi ta' dmirijietha ma hux privileġġ lill-Gudikatura izda privileġġ, *se mai*, lill-pubbliku għaliex dak il-harsien tal-indipendenza u l-imparzjalita` tal-Gudikatura huwa għall-benefiċċju tal-pubbliku biex tiġi assigurata li ssir gustizzja miegħu u sabiex il-pubbliku jkollu s-serħan tal-moħħ li dan qed isir. Għalhekk l-indipendenza

tal-Ġudikatura ma tfissirx indipendenza mir-regoli etiċi u ta' mgieba korretta u ta' dixxiplina intiżi sabiex ibiegħdu lill-Ġudikatura minn kull dell ta' perċezzjoni żbaljata ta' nuqqas ta' imparzjalità. L-indipendenza ma tfissirx tagħmel li trid, li tidhol għax-xogħol meta trid, li tassenti ruhek mingħajr ma tavża lill-ħadd. Dik m'hix indipendenza. Dik żvalutar tal-valur tal-indipendenza.

Għalhekk inholqot il-Kummissjoni tal-Amministrazzjoni tal-Ġustizzja li jien membru tagħha. Fost il-kompetenzi tagħha l-Kummissjoni għandha l-funzjonament aktar effiċjenti tal-Qrati. Il-Kummissjoni għalhekk inholqot ukoll sabiex l-Avukati u l-Prokuraturi Legali kif ukoll il-ġudikatura jagħtu kont tal-għemil tagħhom fejn meħtieġ. Din hi organu kostituzzjonali u għalhekk jeħtieġ li l-kompetenzi tagħha jiġu rispettati u d-direzzjonijiet tagħha osservati anki jekk wiehed ma jaqbilx magħhom. Bħal ma l-ġudikant, bħala awtorità kostituzzjonali, għandu kull dritt jippretendi li d-deċiżjonijiet tiegħu jiġu segwiti u rispettati anki jekk il-milquta ma jaqblux magħhom, hekk ukoll għandhom jiġu segwiti d-direzzjonijiet tal-Kummissjoni. Fejn *si tratta* tal-Ġudikatura l-liġi ma tipprovdix għal xi sanzjonijiet partikolari jekk id-direzzjonijiet tal-Kummissjoni ma jiġux osservati. Dan ma jfissirx li allura dawk id-direzzjonijiet ma jorbtux iżda hu hekk għaliex il-Kostituzzjoni tippretendi li tenut kont li tali direzzjonijiet ikunu immirati lejn membri tal-Ġudikatura ma hemmx bżonn ta' theddid ta' sanzjonijiet sabiex id-destinatarji jottemporaw ruhhom ma' dawk id-direzzjonijiet.

Illum għaddew kważi sittax-il sena minn mindu ġiet imwaqqfa l-Kummissjoni u forsi wasal iż-żmien li l-legislazzjoni rilevanti tiġi rieżaminata għaliex jidher li wasal il-waqt li kwistjonijiet bħall-funzjonament aktar trasparenti u aktar effettiv tal-Kummissjoni jiġu indirizzati u diskussi mill-ġdid fid-dawl tal-esperjenza tal-Kummissjoni matul iż-żmien. Jista' jkun li wiehed jirri-afferma l-pożizzjonijiet originali iżda jidher li wasal iż-żmien li jkun hemm valutazzjoni tal-operat tal-Kummissjoni. Il-pubbliku jistenna ħafna mingħand il-Kummissjoni u jirrikorri għandha għal sodisfazzjon, u l-Kummissjoni tagħmel ħafna xogħol li iżda jibqa' mistur minhabba regoli ta' konfidenzjalità. Jien tal-fehma li jeħtieġ li jsir studju dwar kif il-Kummissjoni tista' tiġi msahha sabiex jikber il-kontribut tagħha fil-qasam tal-amministrazzjoni tal-ġustizzja.

Kelli hsibijiet oħra li xtaqt naqsam magħkom. Iżda l-hin ma jippermettix u ma rridx li ndejjaqkom b'diskorsi twal. Dan gja` kien twil aktar milli xtaqtu. Inhallu xi haġa għal darb'ohra. Illum forsi lill-Onorevoli Ministru tal-Ġustizzja tajthielu frank għaliex ridt niffoka fuq dak li nistgħu naghmlu aħna lkoll flok fuq dak li nistennew mill-Ministru. Dak għal okkażjoni oħra. Hjiel ta' x'jista' jkunu l-kwistjonijiet inti, Sur Avukat, gja` accennajt għalihom fid-diskors tiegħek. Nista' nżid il-ħtieġa li jissahhu r-rizorsi tal-librerija tal-Qorti li fil-fehma tiegħi hi ferm 'il bogħod minn kif għandha tkun attrezzata tali librerija u l-fondi assenjati għaliha huma għal kollox inadegwati. Nixtieq

li nindirizzaw is-sitwazzjoni tal-assistenti gudizzjarji u naraw kif il-prestazzjoni tagħhom tista' titjeb u kif nistgħu nestendu dan is-servizz ukoll lill-Magistrati li x-xogħol tagħhom immultiplika b'rata prodigjuza. Ċertament niskopri kwistjonijiet oħra aktar ma ngħaddi żmien fil-kariga li għandi.

Did-darba lill-Onorevoli Ministru tajtu ftit nifs. Izda aħjar ilesti ruħu għal darb'oħra.

U issa, ma jidhirlix li nista' nagħlaq dan id-diskors tiegħi aħjar milli nfakkar wiehed mil-luminarji l-aktar brillanti tal-avukaterija f'Malta: il-mibki -- u ma inix nuża xi fjuritura letterarja izda espressjoni ta' realta` li rajnieha u missejnieha lkoll b'idejna -- iva, il-mibki President Emeritus Professur Guido de Marco. Verament insibha diffiċli nagħmel ġustizzja mal-Professur de Marco wara l-kliem sabiħ u meritat li inti esprimejt dwaru fil-kors tad-diskors tiegħek.

Il-Professur de Marco ddistingwa ruħu f'kull kariga li hu okkupa matul haġtu fis-servizz tal-poplu Malti. Kien avukat penali mill-aqwa li ma nafx jekk qatt rajniex bħalu u ma nafx meta nerggħu naraw bħalu. Kien *lecturer* ta' l-Universita` b'kapaċita` komunikattiva rari u kien iżomm l-interess tal-istudenti bl-eżempji u incidenti li kien jislet mill-esperjenza professjonali twila tiegħu fil-Qorti Kriminali. Jien għadha tidwen f'widnejja l-vuċi reżonanti tiegħu f'din l-Awla li kienet iżzomm għajnejn il-ġurati msammrin fuqu, imsahhrin bl-oratorija tiegħu. Kien Membru Parlamentari, Ministru u Vici-Prim Ministru qalbieni u mill-aktar habrieki, u hadd ma jista' jinsa kemm hadem u stinka bla heda sabiex Malta tiegħu postha fl-Unjoni Ewropea. Ċertament ha jibqa' mfakkar għal hafna doni li Alla l-Imbierək għogbu jżejnu bihom, izda naħseb li fuq kollox ha jibqa' mfakkar bħala l-Politiku tal-Perswazzjoni. Kien President ta' Malta li għamel gieh lill-Presidenza u lil Malta.

Jien kelli x-xorti li hdimt miegħu mill-qrib fil-karigi kollha li semmejt u dejjem sibtu persuna ġenjali li kif jaf kulhadd f'kull ċirkostanza ta' żmien u ta' post, anki meta saħħtu kienet majnat, dejjem kien jilqgħak bi tbissima sinciera li ma setgħetx tonqos milli tiġġenera l-istess tbissima f'kull min jaraha. Kien persuna ta' min tammira, izda personalment jien ammirajt l-akar mhux meta kien fizikament fl-aqwa tiegħu izda meta saħħtu kienet iddeterjorat u kont narah jibqa' jitla' l-Universita` regolarment biex jagħti l-*lectures* lill-istudenti. Meta minkejja l-problemi anki logistiċi li kien ikollu kien baqa' jivvjaggja bla ma jaqta' qalbu sabiex jaqsam hsibijietu ma' oħrajn lil hinn minn xtutna, fejn kien rispettat kif urew id-diversi messagġi ta' kondoljanzi minn diversi personalitajiet distintinti minn madwar id-dinja. F'dak il-perjodu ammirajt l-apprezzament tiegħu lejn is-sbuhija tal-ħajja. Kien determinat li jgħix haġtu "*to the full*". Baqa' ottimist sa' l-aħhar.

Il-Professur de Marco għamel gieħ lil Malta u Malta għandha għalxiex tkunlu grata. Għalhekk jien ninghaqad miegħek filli nsellimlu u nuri l-gratitudini tagħna lkoll lejħ.

Grazzi li onorajtuni bil-preżenza tagħkom u niringrazzjakom tal-paċenzja li ħadtu tisimghuni. Jien, flimkien ma' sħabi l-Imħallfin u l-Maġistrati, magħqudin fir-risoluzzjoni tagħna li, bl-ghajnuna t'Alla, nkomplu nkunu ta' servizz lilkom u lill-poplu tagħna.

Grazzi.

Is-seduta hija aġġornata.

Uffiċċju tal-Prim Imħallef
1/10/2010